

**AHMED MUSTAFA EL-MERÂĞÎ VE
'ULÛMU'L-BELÂĞA ADLI ESERİNİN BELÂĞAT
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Dr. Abdusselam TAKDEMİR

DTA Yayıncılık | DTA Publishing

Yayın No | Publication Number: 21

Kitap Adı

Ahmed Mustafa El-Merâğî'nin Ulûmu'l-Belâğa Adlı Eserinin Belâğat Açısından Değerlendirilmesi

Book Title: An Evaluation of Ahmed Mustafa Al-Merâğî's Ulûmu'l-Belâğa in Terms of Rhetoric

Yazar | Author: Abdusselam TAKDEMİR | orcid.org: 0009-0008-6440-1774

Editör | Editor: Yaşar ACAT | orcid.org: 0000-0002-0928-2716

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book

Yayın Tarihi | Publication Date: Şubat 2025 | February 2025

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13.5 x 21

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 187

ISBN: 978-625-95539-0-0

DOI: 10.70717/DTA.9786259554198

Atıf Bilgisi | Cite as: Takdemir, Abdusselam. *Ahmed Mustafa El-Merâğî ve 'Ulûmu'l-Belâğa Adlı Eserinin Belâğat Açısından Değerlendirilmesi*. Bursa: DTA Yayıncılık, 2025

1. Dil Bilimi | Linguistics
2. Arap Dili | Arabic Language
3. Belâğat | Rhetoric

Kapak ve Mizanpaj | Cover Design and Layout:

Samet TORUN - Ahmet TUNÇDEMİR

Sertifika Numarası | Certificate Number: 74919

Yayıncı | Publisher: DTA Yayıncılık Bilişim Ltd. Şti.

Odunluk Mah. Akademi Cad. Zeno Business Center 2C/28 Nilüfer/Bursa

Telefon: +90 507 227 1297

e-posta: bilgi@dtayayincilik.com.tr

web: www.dtayayincilik.com.tr

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

Sertifika Numarası: 47479

Copyright © Bu Eserin bütün hakları DTA Yayıncılık'a aittir.

Yayınevinin izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Copyright © All rights of this work belong to DTA Publishing.

Without the permission of the publishing company, the whole or part of the book cannot be printed, published, reproduced or distributed electronically, mechanically or through photocopying.

**AHMED MUSTAFA EL-MERÂĞÎ VE
‘ULÛMU’L-BELÂĞA ADLI ESERİNİN BELÂĞAT
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Dr. Abdusselam TAKDEMİR

Abdusselam TAKDEMİR

Abdusselam TAKDEMİR. 01.02.1989 yılında Siirt'te dünyaya geldi. İlkokul, ortaokulu burada bitirdikten sonra, 2006 senesinde Siirt İmam Hatip Lisesinden mezun oldu. 2012 yılında Erzurum Atatürk üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi. 2017 senesinde, Şırnak üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri - Arap Dili Belagatı Bölümü'nden Tezli Yüksek Lisans yaptı. 2024 Senesinde İnönü(Malatya) Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri - Hadis Bölümünden Doktora yaptı. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Abdusselam TAKDEMİR was born on February 1, 1989, in Siirt. After completing his primary and secondary education there, he graduated from Siirt İmam Hatip High School in 2006. In 2012, he completed his studies at Erzurum Atatürk University, Faculty of Theology. In 2017, he earned a master's degree with a thesis from Şırnak University, Institute of Social Sciences, Department of Basic Islamic Sciences - Arabic Language and Rhetoric. In 2024, he obtained a Ph.D. from İnönü (Malatya) University, Institute of Social Sciences, Department of Basic Islamic Sciences - Hadith. He is married and the father of two children.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	9
Kısaltmalar.....	11
Giriş.....	13
1. Metodoloji.....	13
1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi	13
1.2. Araştırmanın Metodu	14
1.3. Araştırmanın Kaynakları.....	14
2. Ahmed Mustafa El-Merâğî'nin Hayatı, İlmi Şahsiyeti ve Eserleri	15
2.1. Hayatı ve İlmi Şahsiyeti.....	15
2.2. Eserleri.....	16

BİRİNCİ BÖLÜM

'ULÛMU'L-BELÂĞA ADLI ESERİN GİRİŞ KISMININ TANITIMI

1.1. Belâğat İlminin Gerekliliği ve Tedvîninden Söz Etmesi	22
1.2. Belâğat İlminin Gelişimine Önemli Katkısı Olan Şahsiyetlerden Söz Etmesi	24
1.2.1. Abdulkâhîr b. Abdurrahman el-Curcânî	24
1.2.2. Carullah ez-Zemâhşerî.....	24
1.2.3. Ebu Ya'kûb Yusuf es-Sekkâkî	25
1.2.4. el-Vezîr Diyâuddîn İbnu'l-Esîr.....	25
1.3. Şerh ve Havâşî Dönemleri	26
1.4. Çağımızda Belâğat Te'lifleri.....	26
1.5. 'Ulûmu'l-Belâğa'nın Te'lifindeki Metot.....	27
1.6. Belâğat İlmine Ait Kavramlar	28
1.6.1. Fesâhat (الفصاحة)	28
1.6.2. Belâğat (البلاغة).....	28
1.6.3. Fesâhatın Çeşitleri (أقسام الفصاحة).....	30

İKİNCİ BÖLÜM

'ULÛMU'L-BELÂĞA ESERİNDE ME'ÂNÎ İLMÎ UYGULAMALARI

2.1. Haber ve Beş Konusu (الخبر وفيه خمسة مباحث).....	40
2.2. İnşâ ve Altı Konusu (الإنشاء وفيه ستة مباحث)	44

2.3. Zikir / Müsned ve Müsnedün İleyhin Zikredilmesi (الذكر).....	51
2.4. Hazf ve Dört Konusu (الحذف وفيه أربعة مباحث).....	52
2.5. Takdîm ve Dört Konusu (التقديم وفيه أربعة مباحث).....	54
2.6. Târif ve Sekiz Konusu (التعريف وفيه ثمانية مباحث).....	55
2.7. Nekireleştirme (التنكير).....	59
2.8. Takyîd (التقييد).....	60
2.9. Zahirin Gerektirdiğinin Dışına Çıkmak (الخروج عن مقتضى الظاهر).....	63
2.10. Kasr ve Altı Konusu (القصر وفيه ستة مباحث).....	67
2.11. Fasıl ve Vasl (الفصل والوصل).....	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

‘ULÛMU’L-BELÂĞA ESERİNDE BEYÂN İLMÎ UYGULAMALARI

3.1. Teşbih ve Konuları (التشبيه ومباحثه).....	90
3.2. Hakikat ve Mecâz (الحقيقة والمجاز).....	100
3.3. Kinâye ve Dört Konusu (الكناية وأربعة مباحثه).....	115

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

‘ULÛMU’L-BELÂĞA ESERİNDE BEDÎ’ İLMÎ UYGULAMALARI

4. 1. Mânevî Muhassinat (المحسنات المعنوية).....	124
4.1.1. Tıbâk-Mutabakat-Tekâfu’-Tezat (الطباق، المطابقة، التكافؤ، التضاض).....	124
4.1.2. Mukâbele (المقابلة).....	127
4.1.3. Mürâ’atü’n - Nazîr - Tenâsüb - İ’tilaf (مراعاة النظير - تناسب - الإنتلاف).....	128
4.1.4. Teşâbuhu’l-Etrâf (تشابه الأطراف).....	129
4.1.5. İrsâd (الإرشاد - التسيهيم).....	129
4.1.6. Müşâkele (المشاكلة).....	130
4.1.7. Müzâvece (المزوجة).....	130
4.1.8. ‘Aks / Tebdîl (العكس-التبديل).....	130
4.1.9. Rücû‘ (الرجوع).....	131
4.1.10. Tevriye / İham / Tahyîr (التورية - الإيهام - التخيير).....	132
4.1.11. İstihdâm (الإستخدام).....	132
4.1.12. Leff-u Neşr (اللف والنشر).....	133
4.1.13. Cem‘ (الجمع).....	134
4.1.14. Tefrîk (التفريق).....	135
4.1.15. Taksîm (التقسيم).....	135

4.1.16. Cem‘ ile Beraber Tefrîk (الجمع مع التفريق).....	136
4.1.17. Cem‘ İle Beraber Taksîm (الجمع مع التسييم).....	136
4.1.18. Cem‘ Ma‘at-Tefrîk ve‘t-Taksîm (الجمع مع التفريق و التسييم).....	137
4.1.19. Tecrîd (التجريد).....	138
4.1.20. Mübâlağa, Kısımları ve Âlimlerin Mübâlağa Hakkındaki Görüşleri (المبالغة – آراء العلماء فيها - أقسامها).....	138
4.1.21. Kelâmî Mezheb (المذهب الكلامي).....	139
4.1.22. Hüsnu‘t-Ta‘lîl (حسن التعليل).....	140
4.1.23. Tefrî‘ (التفريع).....	140
4.1.24. Zemme Benzeyen Şey ile Methin Te‘kid Edilmesi (تأكيد المدح بما يشبه الذم).....	141
4.1.25. Methe Benzeyen Şey ile Zemmi Te‘kid Etme (تأكيد الذم بما يشبه المدح).....	142
4.1.26. İstibtâ‘ (الإستبّاع).....	143
4.1.27. İdmâc (الإدماج).....	143
4.1.28. Tevcîh / İhâm / Yanılma (التوجيه - الإيهام).....	143
4.1.29. Kendisinden Ciddiyet Kastedilen Şaka (الهزل الذي يراد به الجد).....	144
4.1.30. Tecâhulu‘l-‘Arif - Bilmezlikten Gelme (تجاهل العارف).....	144
4.1.31. el-Kâvlu Bi‘l-Mûceb (القول بالموجب).....	145
4.1.32. İttirâd (الإطراد).....	146
4.2. Lafzî Muhassinat (المحسنات اللفظية).....	147
4.2.1. Cinâs, Kısımları ve Faidesi (الجناس وأقسامه وفائدته).....	147
4.2.2. Reddu‘l-‘Acz ‘Ala‘s-Sadr/Tasdîr (رد العجز على الصدر - التصدير).....	155
4.2.3. Sec‘, Sec‘in Güzelliğinin Şartları, Hükümü ve Kısımları (السجع وشروط حسنه وحكمه وأقسامه).....	156
4.2.4. Müvâzene (الموازنة).....	159
4.2.5. Kalb (القلب).....	159
4.2.6. Teşrî‘ (التشريع).....	159
4.2.7. Şiirdeki Hırsızlık ve Ona Bağlı Durumlar (السرقات الشعرية وما يتصل بها).....	160

BEŞİNCİ BÖLÜM

‘ULÛMU’L-BELÂĞA ESERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. İstişhat Getirilmesinde İzlenen Yöntem	169
5.2. Âlimlerin Görüşlerine Yer Verilmesi	173
5.3. Başlıklandırma Sistemine Yer Verilmesi	174
5.4. Örneklendirmelerde Sadece Konuyu Bağlayan Yerin Verilmesi	175
5.5. Tedrîb ve Temrîn (Çözümlü-Çözümsüz Alıştırmalar)lere Yer Verilmesi	177
5.6. Konu Anlatılırken Tablolara Yer Verilmesi	178
5.7. Ana Konuyu Kavratacak Ek Bilgilere Yer Verilmesi.....	180
Sonuç	183
Kaynakça	185